

GOLDEN BRAIN

Scientific Journal

ISSN: 2181-4120

Volume 1, Issue 23

CiteFactor
Academic Scientific Journals

Google
Scholar

® digital object
identifier

zenodo

2023/23

August

ISSN 2181-4120
VOLUME 1, ISSUE 23
AUGUST 2023

<https://researchedu.org/index.php/goldenbrain>

“GOLDEN BRAIN” SCIENTIFIC JOURNAL
VOLUME 1, ISSUE 23, AUGUST, 2023

EDITORIAL BOARD

G. Kholmurodova

Professor, Doctor of Agricultural Sciences, Tashkent State Agrarian University

A. Madaliev

Professor, Doctor of Economics, Tashkent State Agrarian University

G. Sotiboldieva

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

U. Rashidova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Philological Sciences, Samarkand State University

D. Darmonov

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

X. Abduxakimova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

U. Ruzmetov

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Chemical Sciences, National University of Uzbekistan

M. Yusupova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

M. Kambarov

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Pedagogical Sciences, Namangan State University

S. Sadaddinova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Physics and Mathematics Sciences, Tashkent University of Information Technologies

M. Fayzullaev

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) Geographical Sciences, Karshi State University

Z. Muminova

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Samarkand Institute of Veterinary Medicine

B. Kuldashov

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Samarkand Institute of Veterinary Medicine

Kh. Askarov

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Fergana Polytechnic Institute

S. Nazarova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Bukhara State University

O. Rahmonov

Doctor of Philosophy (Phd) in Technical Sciences, Fergana Polytechnic Institute

G. Tangirova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Tashkent State Agrarian University

Z. Koryogdiev

Doctor of Philosophy (Phd) in Historical Sciences, Bukhara State University

S. Ubaydullaev

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnology

R. Yuldasheva

Associate Professor, Doctor of Agricultural Sciences, Tashkent State Agrarian University

M. Yuldashova

Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Namangan State University

Editorial Secretary: J. Eshonkulov

BASIS, ESSENCE OF PEDAGOGICAL INTEGRATION AND MECHANISMS OF ITS IMPLEMENTATION IN PSYCHOLOGY

To‘lqinboyeva Mahliyo

Farg‘ona davlat universiteti

Psixologiya yo‘nalishi talabasi

***Abstract:** This article discusses the basis, essence and mechanisms of pedagogical integration and its role in our daily life.*

***Key words:** pedagogy, integration, educational process, general and vocational education, quality of knowledge, didactic principles.*

Acceptable ways of teaching and learning at a time when science is progressing, development of pedagogical technologies and an integrative approach demanded development. Fundamental reform of the education system, perfect Generation formation is one of the urgent issues that determine our future destiny became one. Developing and reforming effective education, not just domestically the use of reserves, but also a new method to its organization and content requires an approach. This approach is preceded by the idea of integration is pushed, and pedagogical theory based on an integrated approach and further development of practice will be faster and more effective. Exactly integration of educational content, education to establish connections and connections between the content and its technology, pedagogical knowledge, pedagogical ideas, structures and many sub-components other formations that are divided into parts and have lost contact with each other helps to combine. To a consistent system of pedagogical knowledge and practice It is so clear that it is necessary to prove the relevance of the problem statement there is no need. Any education, be it vocational, primary, secondary or beyond No matter how high, any education is related to general scientific and professional education requires building

on the basis of relationships between types. That's why the problem of pedagogical integration is especially relevant for professional pedagogy. The goals, principles and principles of the organization of the education and training process The expression of the unity of content is "Integration", and in this process the learner forms knowledge and skills on the basis of a qualitatively new integrated system. The issue of implementation of integration in the pedagogical process, from the point of view of philosophy that the collected and generalized knowledge does not fit into the scope of one discipline because of this, it appeared at a time when fields of knowledge independent of philosophy began to separate it has been. Classification of subjects, in turn, separate teaching of academic subjects led to the transition. In the process of fragmentation, as the history of pedagogy testifies, the natural connection between knowledge is broken, it is real world objects and exists between events. Public figure, philosopher-humanist Comensky was one of the first to promote education and The former pedagogy is the answer to introducing the objective laws of education into the system tried to solve the questions that he could not ask. Comenius emotional mind of the student to enrich by familiarizing with things and phenomena of the perceived world called. According to Comenius' theory of evolution, in nature, therefore there can be no leap in education and training. He is promising saw education, in which the student is provided with a holistic picture of the world. Training of highly qualified personnel and improving the quality of general education and requires strengthening the role of professional training. Hours for this it is not logical to increase it, because it will cause overload. That's why it's great general education and vocational education at the current stage of educational development there was a need to develop a theory of content integration. About the integration of educational content M.N. Berulava - we are its component We understand the process and result of the interaction of the elements of this knowledge it is accompanied by an increase in consistency and density. Integration of educational content in didactics to date with the trend of scientific knowledge, technology and production about the existence of a correlation between the trend of integration a stable point of view was formed. The leading components of the

integration of educational content are theoretical to analyze the material and at the same time solve practical problems is computer technology. This connection is completely natural, because most of the formation of the content of science, technology, production education serve as important sources. Between cycles of academic subjects The existence of a connection is the objective of the unification of scientific knowledge reflects the structure, the unified system of natural, social and technical sciences. The development of this problem is mainly carried out in connection with general education increased and separate subjects, primarily academic subjects within the natural sciences was characterized by studying the relations between Consistency in psychology includes all other mental operations: abstraction, comparison, analogy, concretization, generalization, analysis, synthesis with systematization as an organically contained mental operation is determined. Analyzing different points of view led us to the following definition: The systematic nature of knowledge is to arm students with a system of scientific knowledge process, it is impossible without systematicity in their formation, because any knowledge system implies a certain sequence of them. Accordingly, we interaction of the system is not characteristic of its components, components the interdependence is very close, which determines the existence of new integrative qualities, we define as a set of objects that are important.

REFERENCES

1. To'liqinboyeva Mahliyo."Baxt formulasi". Journal of Healthcare and Life-Science Research Vol. 2, No. 3, 2023 ISSN:
2. Tulkinboeva Makhliyo."Relations Between Husband and Wife in Child Rearing". European Journal of Higher Education and Academic Advancement. Volume 1, Issue 2. 2023. 124-125 pages.
3. To'liqinboyeva Mahliyo Valijon qizi."OILAVIY NIZOLAR, AJRALISH VA UNING SABABLARI". Journal of New Century Innovations, 28(1), 85-90.

4. To‘lqinboyeva Mahliyo. “Oilada farzand tarbiyasida solishtiruvlarning bo‘lishini farzandlarga psixologik ta’siri”. Eurasian journal of social sciences, philosophy and culture. Volume 3 Issue 5 Part 2 (2023).

5. To‘lqinboyeva Mahliyo. “Ota – onani bolaga nisbatan munosabatlarini aniqlash metodikasi tasnifi”. ЕКОНОМИКА И СОЦИУМ №6 (109) xalqaro ilmiy jurnal 2023y –B.

6. Tulkinboeva Makhliyo. “Psychological approach to choosing a spouse for young people who are about to start a family”. PERIODICA. Volume 14, January, 2023 – B 8-11.

СЕЙСМОСТОЙКОСТЬ ГИДРОТЕХНИЧЕСКИХ СООРУЖЕНИЙ

Sabitova Iroda Ibrokhim qizi

Bachelor

Tashkent University of Architecture and Civil Engineering,

khiro3905@gmail.com

Asmandiyarova Regina Baxtiyor qizi

Bachelor

Tashkent University of Architecture and Civil Engineering

Сабитова Ирода Иброхим кизи

Бакалавр

Ташкентский архитектурно-строительный университет,

khiro3905@gmail.com

Асмандиярова Регина Бахтиер кизи

Бакалавр

Ташкентский архитектурно-строительный университет

Annotation: *This article discusses the technology for the development of earthquake-resistant hydraulic structures on the territory of the Republic of Uzbekistan, as well as the classes of hydraulic structures, depending on the consequences of possible accidents based on an earthquake. The stages of documentation of inspections of hydraulic structures to prevent accidents on the territory are given.*

Keywords: *seismic resistance of hydraulic structures, technology, classes, possible accidents, earthquake, stages of verification documentation.*

Аннотация: *в данной статье рассмотрена технология разработки сейсмостойких гидротехнических сооружений на территории Республики Узбекистан, а так же классы гидротехнических сооружений в зависимости от последствий возможных аварий на основе землетрясения. Приведены этапы документации проверок гидротехнических сооружений для предотвращения аварий на территории.*

Ключевые слова: *сейсмостойкость гидротехнических сооружений, технология, классы, возможные аварии, землетрясение, этапы документации проверок.*

Гидротехнических сооружениях, которые существуют в Республике Узбекистан:

1. Гидроэлектростанции (ГЭС):

- Сары-Ташская ГЭС расположена на реке Пестрая Кара и имеет установленную мощность 26,4 мегаватт.

- Фархадская ГЭС, расположенная на реке Амударья, имеет установленную мощность 300 мегаватт.

- Ангренская ГЭС находится на реке Ангрэн и имеет установленную мощность 16,5 мегаватт.

- Коксаройская ГЭС, расположенная на реке Коксарай, имеет установленную мощность 27,5 мегаватт.

2. Плотины и водохранилища:

- Бустонское водохранилище - крупное водохранилище на реке Сырдарья с общим объемом воды около 19,5 кубических километров.

- Хязамское водохранилище - расположено на реке Хязам, является одним из крупнейших водохранилищ в стране.

- Купрайкольское водохранилище - находится в Сурхандарьинской области и обеспечивает водоснабжение и орошение сельскохозяйственных угодий.

3. Ирригационные каналы и резервуары:

- Канал Нарын-Сырдарья является одним из крупнейших ирригационных каналов в Узбекистане.

- Канал Река-Сара предназначен для орошения земель в Ферганской долине.

- Сарысу (Зеленчукский) водохранилище - резервуар в Кашкадарьинской области, обеспечивающий водоснабжение и орошение.

4. Водонапорные башни и насосные станции:

- Водонапорная башня Ташкентского Горводоканала, являющаяся одним из символов Ташкента.

- Насосная станция Навои - обеспечивает подачу воды на полевые участки в Навоийской области.

5. Регулирующие водостоки и защитные сооружения:

- Гидротехническое сооружение на реке Сырдарья, которое осуществляет регулирование водного режима в реке.

- Система децентрализованной защиты от паводков города Ташкент, включающая в себя различные дамбы и сооружения.

Это лишь некоторые примеры гидротехнических сооружений, существующих в Узбекистане. Каждое из них имеет свою роль в обеспечении водоснабжения, орошения и энергетики в стране.[1]

Сейсмостойкость гидротехнических сооружений - это их способность выдерживать сейсмические нагрузки, то есть сотрясения, вызванные землетрясением. Такие сооружения должны проектироваться и строиться с учетом возможных сейсмических воздействий, чтобы минимизировать риск разрушения и обеспечить безопасность окружающей территории. Используются специальные техники и материалы, чтобы гарантировать надежность и устойчивость гидротехнических сооружений даже при мощных землетрясениях. Это очень важная задача, ведь сейсмическая активность может представлять серьезную угрозу для таких сооружений.

Технология разработки сейсмостойких гидротехнических сооружений

1. Проектирование: Сейсмостойкость гидротехнических сооружений начинается еще на стадии проектирования. Важно учитывать сейсмический потенциал региона, в котором будет строиться сооружение. Разрабатываются особые технические решения, включая применение специальных материалов и конструкций.

2. Устойчивость к сотрясениям: Гидротехнические сооружения должны быть способны выдерживать сейсмические сотрясения. Это достигается путем усиления их конструкции, применения гибких и амортизирующих элементов, а также использования специальных грунтовых и фундаментальных расчетов.

3. Моделирование и испытания: При проектировании и строительстве гидротехнических сооружений проводятся компьютерное моделирование и

испытания в лаборатории. Это помогает оценить поведение сооружений при различных сейсмических нагрузках и внести необходимые корректировки для повышения их сейсмостойкости.

4. Стандарты и нормы: В различных странах существуют специальные нормативы и стандарты, регламентирующие требования к сейсмостойкости гидротехнических сооружений. Они устанавливают минимальные требования к проектированию, строительству и эксплуатации таких сооружений с учетом возможных сейсмических воздействий.

5. Мониторинг и обслуживание: После построения гидротехнических сооружений проводится регулярный мониторинг и обслуживание. Это позволяет выявлять возможные повреждения или деформации, вызванные сейсмическими воздействиями, и принимать меры по их восстановлению или усилению сооружения.

Сейсмостойкость гидротехнических сооружений, таких как плотины, дамбы, искусственные острова, может играть ключевую роль в предотвращении возможного разрушения и потенциального ущерба от землетрясений.

Вот некоторые факторы, которые влияют на сейсмостойкость гидротехнических сооружений:

1) Геология и сейсмическая активность в регионе: Расположение гидротехнического сооружения в зоне активных сейсмических деформаций может требовать специальных конструкционных мероприятий для обеспечения его сейсмостойкости.[2]

2) Прочность материалов и конструкция: Гидротехнические сооружения должны быть спроектированы и построены с использованием материалов и конструкций, способных справиться с горизонтальными и вертикальными усилиями, возникающими при землетрясениях.

3) Геотехнические исследования: Тщательное изучение геологии и грунтовых условий на участке помогает более точно предсказать показатели

устойчивости гидротехнического сооружения в условиях сейсмической активности.

4) Гидравлические расчеты: Проектирование сооружения должно учитывать сейсмическое воздействие на гидравлическую нагрузку, чтобы убедиться в его устойчивости.

5) Мониторинг и обслуживание: После построения гидротехнического сооружения важно устанавливать системы мониторинга, которые могут обнаружить деформации и повреждения, возникшие в результате землетрясений, чтобы своевременно принять меры по их исправлению.

Сочетание этих факторов и строгие инженерные стандарты помогают гарантировать сейсмостойкость гидротехнических сооружений и обеспечивают безопасность окружающих жителей и возможность использования этих сооружений в условиях землетрясений.

Классы гидротехнических сооружений в зависимости от последствий возможных аварий на основе землетрясения:

Таблица 1.

Класс гидротехнического сооружения	Количество постоянно жителей на территории	Количество жителей на которые могут пострадать при аварии	Размер возможного материального ущерба без учета убытков владельца гидротехнического сооружения (млн.сумм)	Характеристика территории распространения чрезвычайной ситуации, возникшей в результате аварии гидротехнического сооружения
1.	Более 2000	Более 10000	Более 3000	В пределах территории двух и более субъектов
2.	От 500 до 2000	От 1000 до 10000	От 1500 до 3000	В пределах территории одного субъекта
3.	До 500	До 1000	От 100 до 1500	В пределах территории одного муниципального образования
4.			Менее 100	В пределах территории одного хозяйствующего субъекта

В Узбекистане сейсмостойкость гидротехнических сооружений проверяется и регулируется согласно следующим документам, для предотвращения аварий :

✓ "Правила проектирования, строительства и эксплуатации гидротехнических сооружений" - это нормативно-технический документ, который содержит требования к проектированию, строительству и эксплуатации гидротехнических сооружений. В нем устанавливаются стандарты и нормы по сейсмической безопасности, которые должны соблюдаться при проектировании и строительстве сооружений.

✓ "Свод правил по сейсмической безопасности зданий и сооружений" - это нормативный документ, который содержит требования к сейсмической безопасности всех видов зданий и сооружений, включая гидротехнические сооружения. В нем определены критерии оценки сейсмической опасности районов и требования к сейсмостойкости конструкций.

✓ "Строительный кодекс Республики Узбекистан" - основной нормативный документ, в котором содержатся общие требования к проектированию, строительству и эксплуатации всех типов сооружений, включая гидротехнические. В нем также устанавливаются требования к сейсмической безопасности и проверке сейсмостойкости сооружений.[3]

Кроме того, при проектировании и строительстве гидротехнических сооружений могут учитываться рекомендации и стандарты Международной ассоциации по сейсмической безопасности (IASPEI), Международного института по сейсмостойкости и динамике (ICOLD) и других международных организаций.

Все гидротехнические сооружения в Узбекистане должны соответствовать указанным нормативам и стандартам, а также проходить соответствующую экспертизу и проверку сейсмостойкости перед вводом в эксплуатацию.

Список использованной литературы:

1. [Категория:Гидротехнические сооружения Узбекистана — Википедия \(wikipedia.org\)](#)
2. [39_DneprStudConf_2015_181.pdf \(nmu.org.ua\)](#)
3. [Microsoft Word - Ё1ЁœЁ1 2.01.03-19 \(shnk.uz\)](#)
4. [Сейсмостойкое строительство: успехи и проблемы Узбекистана - Anhor](#)
5. <https://uza.uz/ru/posts/o-merakh-po-korennomu-sovershenstvovaniyu-sistemy-obespechen-30-07-2020>

DAVLAT VA HUQUQNING O‘ZARO RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Qimatboyev Shavkatjon Furqatzoda

Namangan davlat universiteti yuridik fakulteti 3-bosqich talabasi

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada huquqiy davlat fuqarolik jamiyati shaklidir va davlat huquqiy bo‘linishi uchun kuchli hayot kechirib keta oladigan, erksevar, har qanday antidemokratik avtoritar tajivuzlarga qarshilik ko‘rsata oladigan jamiyat bo‘lish’’ kerak.*

***Kalit so‘zlar:** Davlat, demokratiya, huquq, nazariya, jamiyat, shaxs erkinligi, sud hokimiyati fundamental.*

***Annotation:** In this article, the legal state is a form of civil society and a legal division of the state it is necessary to be a society that can lead a strong life, is self-sufficient, and can resist any anti-democratic authoritarian aggressions.*

***Keywords:** State, democracy, law, theory, society, personal freedom, judiciary are fundamental.*

Kirish.

Davlat va huquqning rivojlanish istiqbol va yo‘llari haqida to‘xtalib o‘tadigan bo‘lsak, shuni qayd qilish lozimki, bugungi kunda jahonning aksariyat rivojlangan davlatlari demokratik huquqiy davlat qurish yo‘lidan bormoqda. Jumladan, Avstriya, Germaniya, Shvetsariya, va Yaponiya kabi davlatlar demokratik huquqiy davlatni shakllantirish borasida katta yutuqlarga erishib kelmoqda. Biz tanlab olgan yo‘l ham demoklarit yo‘l bo‘lib Konstitutyamizning muqaddimasida belgilab qo‘yilgan insonparvar demokratik huquqiy davlat barpo etishdir.

O‘zbekiston yangi jamiyat qurishda adolat va haqiqat g‘oyasiga asoslanmoqda.

Respublikamizda odamlar o'z qobiliyati va ehtiyojlarini to'la namoyon qilish va amalga oshirishlari uchun zarur bo'lgan dastlabki teng imkoniyatlarni, shu jarayonni vujudga keltiradigan huquqiy mexanizmni yaratishga katta e'tibor berildi. Negaki, busiz adolatli jamiyat qurib bo'lmaydi. Ana shunday imkoniyatlar yaratilgandan keyingina, har bir insonning taqdiri, turmushi, jamiyatdagi o'rni uning o'ziga, salohiyatiga mehnat qilish istagi, oqil u uddaburonligiga bog'liq bo'ladi.

Bugungi kunda fuqarolik jamiyatining barcha muhim jihatlarini qamrab oluvchi, uning ham institutsional, ham funksional yo'nalishlarini ifodalovchi ilmiy modelni yaratish vazifasi turibdi. Mohiyat jihatidan «fuqarolik jamiyati» iborasi ilmiy adabiyotlarda o'ziga xos alohida mazmun ma'no kasb etib, jamiyatning ijtimoiy siyosiy, iqtisodiy, huquqiy va ma'naviy jihatdan yuqori darajada kamol topganligini mukammallikka erishganligini anglatadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Huquqiy davlat fuqarolik jamiyati shaklidir va davlat huquqiy bo'linishi uchun kuchli hayot kechirib keta oladigan, erksevar, har qanday antidemokratik avtoritar tajivuzlarga qarshilik ko'rsata oladigan jamiyat bo'lish kerak. Buning o'chun esa avvalo Davlat hokimiyatini demokratiya, o'zini o'zi boshqarish va xalqning to'la

Hokimligi prinsiplari asosida qayta tashkil etish zarur. Huquqiy davlatga borish yo'lida, avvalo jamiyatga ma'muriy buyruqbozlik bilan rahbarlik qilishni, byurokratizmni, saylab qo'yiladigan organlar ustidan ijro etuvchi organlar hukmronligini, shaxsning, jamoalarning siyosiy jihatdan o'z -o'zini ifodalash shakllarining rivojlanmaganligini yengib o'tish, odamlarning davlatga bo'lgan munosabatlarini (unga doimo zo'ravonlik, majburlash apparati deb qarab kelingan edi) qayta ko'rib chiqish zarur.

Yagona davlat huquqiy siyosatini, jumladan, norma ijodkorligi faoliyatini sifatli tashkil etish, izchil va bir xil huquqni qo'llash amaliyotini shakllantirish, davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini ta'minlash, aholining huquqiy madaniyatini oshirish, fuqarolarga malakali yuridik yordam ko'rsatish borasida adliya organlari va

muassasalari faoliyatini yana-da rivojlantirish, shuningdek, sohaga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish maqsadida:

2018–2019-yillarda yangi (qayta) tashkil qilingan 8 ta vazirlik va idoralar faoliyatini o‘rganish, shu jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Qurilish vazirligi, Kapital bozorini rivojlantirish agentligi, Moliya vazirligi huzuridagi Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish agentligi, Sog‘liqni saqlash vazirligi huzuridagi Farnatsevtika tarmog‘ini rivojlantirish agentligi, Qishloq xo‘jaligi vazirligi huzuridagi Bog‘dorchilik va issiqxona xo‘jaligini rivojlantirish agentligi, Monopoliyaga qarshi kurashish qo‘mitasi huzuridagi Iste’molchilar huquqlarini himoya qilish agentligi faoliyatini;

O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi (keyingi o‘rinlarda – Vazirlik) zimmasiga quyidagi qo‘shimcha vazifa va funksiyalar yuklatilsin:

jamiyatda qonun ustuvorligini ta‘minlash va qonuniylikni mustahkamlash, shuningdek, fuqarolarning huquq va qonuniy manfaatlariga so‘zsiz rioya etilishini ta‘minlashga qaratilgan izchil huquqiy siyosatni takomillashtirish;

barcha sohalarda qonunchilikni tizimlashtirish va kodifikatsiyalash ishlarini samarali yo‘lga qo‘yish, qabul qilinganiga ko‘p vaqt bo‘lgan qonun hujjatlarini qayta ko‘rib chiqish va ularni bugungi kunda amalga oshirilayotgan islohotlarga uyg‘unlashtirish;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 8-avgustdagi PF–5505-son Farmoni bilan tashkil qilingan Norma ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish konsepsiyasini amalga oshirish bo‘yicha komissiya, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi va Vazirlikning 2020-yil 1-iyuldan boshlab:

xo‘jalik boshqaruvi organlari vakolatiga kiruvchi masalalar va korporativ munosabatlar qonunosti hujjatlarini qabul qilish yoki ma‘muriy usullar orqali tartibga solinishini taqiqlash;

Davlat va huquq nazariyasi davlat va huquqqa tegishli hodisa va jarayonlarning muhim, zaruriy va eng umumiy to'monlarini o'rganish orqali jamiyat taraqqiyotining obyektiv qonuniyatlarini ochish va tushuntirib berish, ijtimoiy

hayot maqsadlarini aniqlash va ijtimoiy munosabatlarni davlat va huquq vositasida tartibga solish mexanizmlarini yaratish, ularning rivojlanish istiqbollari ko'rsatib berish bilan shug'ullanadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Davlat va huquq nazariyasi o'z mohiyatiga ko'ra umumnazariy ahamiyatga ega bo'lgan fundamental yuridik fan hisoblanadi. U o'zining vazifalari, funksiyalari, predmeti va metodlari yuzasidan yurisprudensiya uchun umumilmiy ahamiyatga ega, shu bilan birga u davlat va huquqning aynan umumiy, ya'ni muayyan konsepsiyalari va tizimlari nazariyasini o'zida ifoda etadi. Mazkur fan boshqa soha yuridik fanlari uchun nazariy asos bo'lib xizmat qilishi bilan birga ayni paytda metodologik ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. – Toshkent. «Adolat», 2018. – 528 b.
2. https://tsil3.ucoz.net/load/1_kurs/davlat_va_huquq_nazariyasi/davlat_va_huquq_nazariyasi_2005_darslik/2-1-0-5
3. https://kitobxon.com/oz/kitob/davlat_va_huquq_nazariyasi-1
4. <https://yuz.uz/uz/news/davlat-huquqiy-siyosatini-amalga-oshirishda-adliya-organlari-va-muassasalari-faoliyatini-yana-da-takomillashtirish-chora-tadbirlari-togrisida>
5. <https://zenodo.org/record/6502323>
6. Davlat va huquq nazariyasi Toshkent_2021

MAMLAKAT IQTISODIYOTINI YUKSALTIRISHDA SUN'IY INTELLEKTNING ROLI

Hojiqulova Feruza Dona qizi

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

Eshquvvatov Otabek Abdullayevich

Termiz davlat universiteti talabasi

***Annotatsiya:** Sun'iy intellekt (SI) jamiyatning turli jabhalarini, shu iqtisodiyotda inqilob qilish imkoniyatiga ega bo'lgan transformatsion texnologiya sifatida paydo bo'ldi. SI rivojlanishda davom etar ekan, uning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, bashorat qilish va murakkab vazifalarni avtomatlashtirish qobiliyati bilan SI tobora ko'proq iqtisodiy o'sish va rivojlanishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Ushbu maqolada biz sun'iy intellektning mamlakat iqtisodiyotiga ko'p qirrali ta'sirini o'rganamiz, uning mahsuldorlik, samaradorlik, innovatsiyalar, ish o'rinlarini yaratish, iqtisodiy o'sishni boshqarish, samaradorlikni oshirish va iqtisodiy raqobatbardoshlikka qo'shgan hissalarini muhokama qilamiz.*

***Kalit so'zlar:** Sun'iy intellekt, naqshlar, tendensiyalar, kasalliklarni bashorat qilish, aqilli shaharlar, jahon iqtisodiy forumi, SI ekotizimi.*

Mahsuldorlik va samaradorlikni oshirish. SIning mamlakat iqtisodiyotiga qo'shgan asosiy hissalaridan biri uning mahsuldorlik va samaradorlikni oshirish qobiliyatidir. Muntazam va takrorlanadigan vazifalarni avtomatlashtirish orqali SI korxonalariga o'z faoliyatini soddalashtirish, xarajatlarni kamaytirish va resurslarni yanada samarali taqsimlash imkonini beradi. SI bilan ishlaydigan vositalar va tizimlar yordamida kompaniyalar Real vaqt rejimida juda ko'p ma'lumotlarni tahlil qilishlari mumkin, bu ularga tezkor qarorlar qabul qilish va jarayonlarini optimallashtirishga yordam beradi. Takroriy vazifalarni avtomatlashtirish va jarayonlarni soddalashtirish

orqali SI yanada murakkab va ijodiy ishlarga e'tibor qaratish uchun inson resurslarini bo'shatishi mumkin. Masalan, ishlab chiqarishda sun'iy intellekt bilan ishlaydigan robotlar takroriy yig'ish liniyasi vazifalarini aniqlik va tezlik bilan bajarishi mumkin, bu esa ishlab chiqarish hajmining oshishiga olib keladi.

Iqtisodiy o'sish va innovatsiyalar. SI yangi imkoniyatlarga ega bo'lgan biznes va jismoniy shaxslarga imkoniyat berish orqali innovatsiyalarni rivojlantirish imkoniyatiga ega. Shuningdek SI innovatsiyalarni rivojlantirish va yangi biznes imkoniyatlarini yaratish orqali sezilarli iqtisodiy o'sishni ta'minlashi mumkin. Mashinani o'rganish algoritmlari va bashoratli tahlillar orqali SI ulkan ma'lumotlar to'plamidan naqshlar, tendentsiyalar va tushunchalarni ochib, innovatsion g'oyalar va yechimlarni yoqishi mumkin. Bu kompaniyalarga yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqishga imkon beradi va shu bilan iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Bundan tashqari, SI mijozlarning qondirilmagan ehtiyojlarini aniqlashda, bozor tadqiqotlarini takomillashtirishda va shaxsiy tajribalarni taqdim etishda yordam berishi mumkin, bularning barchasi innovatsiya va raqobatbardoshlikni rag'batlantiradi. SI bilan ishlaydigan vositalar va texnologiyalar yordamida korxonalar rivojlanayotgan iste'molchilar talablariga javob beradigan innovatsion mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqish orqali raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lishlari mumkin. Shuningdek, SI tadqiqot va ishlanmalardagi yutuqlarni osonlashtirishi mumkin, bu sog'liqni saqlash, transport va energetika kabi turli sohalarda yutuqlarga olib keladi. Masalan, SI algoritmlari naqshlarni aniqlash va kasalliklarni bashorat qilish uchun tibbiy ma'lumotlarni tahlil qilishi mumkin, bu esa aniqroq tashxis qo'yish va shaxsiy davolash rejalariga olib keladi. Bu nafaqat bemorlarning natijalarini yaxshilaydi, balki sog'liqni saqlash xarajatlarini ham kamaytiradi.

Shu bilan bir qatorda, SI aqlli shaharlar va infratuzilmani rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi mumkin. Ma'lumotlarni tahlil qilish va bashoratli modellashtirishda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalangan holda, shaharlar resurslarini taqsimlashni optimallashtirishi, transport tizimlarini yaxshilashi va umumiy shaharsozlikni yaxshilashi mumkin.

Ish o‘rinlarini yaratish va o‘zgartirish. SIning bandlikka ta’siri haqida xavotirlar mavjud va SI texnologiyalari muntazam vazifalarni avtomatlashtirganligi sababli, ba’zi ishlar eskirishi yoki jismoniy shaxslar ish bilan ta’minlanishi uchun qayta to‘ldirishni talab qilishi mumkin. Ammo, dalillar shuni ko‘rsatadiki, u yangi ish imkoniyatlarini yaratishi va mavjud rollarni o‘zgartirishi mumkin. Jahon iqtisodiy forumi 2025 tomonidan SI global miqyosda 12 million ish o‘rni yaratishini taxmin qilmoqda. Ushbu yangi rollar, birinchi navbatda, SI tizimlari bilan birga ishlashni yoki inson ijodkorligi, tanqidiy fikrlash va hissiy aqlni talab qiladigan vazifalarga e’tibor qaratishni o‘z ichiga oladi.

SI oddiy vazifalarni avtomatlashtirar ekan, ishchilarga tanqidiy fikrlash, murakkab muammolarni hal qilish va ijodkorlik kabi yuqori qiymatli faoliyatga e’tibor qaratish imkonini beradi. Ishdagi rollar va majburiyatlarning bunday o‘zgarishi ishdan qoniqishning oshishiga, ish sifatining yaxshilanishiga va ish haqining oshishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, rivojlanayotgan SI sanoati SI tadqiqotlari, dasturiy ta’minotni ishlab chiqish, ma’lumotlarni tahlil qilish va SI etikasi kabi sohalarda ish bilan ta’minlanishi mumkin.

Mehnat bozorida silliq o‘tishni ta’minlash uchun hukumatlar va tashkilotlar reskilling va upskilling dasturlariga sarmoya kiritishlari kerak. Shaxslarni SI tizimlari bilan bir qatorda ishlash uchun zarur ko‘nikmalarga ega bo‘lish orqali ular o‘zgaruvchan ish landshaftiga moslashib, yangi imkoniyatlardan foydalanishlari mumkin. Bundan tashqari, umrbod ta’lim madaniyatini rivojlantirish SI texnologiyasi rivojlanib borishi bilan shaxslarga o‘z mahoratini doimiy ravishda yangilab turish uchun juda muhimdir.

Iqtisodiy raqobatbardoshlik. SI potentsialidan foydalanadigan mamlakatlar jahon iqtisodiyotida raqobatbardosh ustunlikka ega bo‘lishlari mumkin. Sun’iy intellektni tadqiq qilish, rivojlantirish va asrab olishga sarmoya kiritish orqali xalqlar iste’dodlarni jalb qilishi, innovatsiyalarni rag‘batlantirishi va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishi mumkin. SI-ni qo‘llab-quvvatlaydigan texnologiyalar orqali kompaniyalar o‘z mahsulotlarining sifatini yaxshilashlari, bozorga chiqish vaqtini

qisqartirishlari va mijozlarning afzalliklarini chuqurroq tushunishlari mumkin. Bundan tashqari, SI avanslari yangi bozorlarni yaratishi va tarmoqlararo hamkorlik uchun imkoniyatlar ochishi mumkin, natijada iqtisodiyot yanada mustahkam va diversifikatsiyalangan bo'ladi.

Xulosa va taklif. Sun'iy intellekt samaradorlikni oshirish, mehnat bozorini o'zgartirish va innovatsiyalar orqali iqtisodiy o'sishni boshqarish orqali mamlakat iqtisodiyotini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Hosildorlik va samaradorlikni oshirishdan innovatsiyalarni rivojlantirish va ish o'rinlarini yaratishga qadar SIning hissasi juda katta va son-sanoqsiz. SIning qabul qilish va rivojlanayotgan SI ekotizimini rivojlantirish mamlakatni global iqtisodiyotda etakchi sifatida joylashtirishi mumkin. Biroq, axloqiy muammolarni hal qilish, inklyuzivlikni ta'minlash va potentsial muammolarni yumshatishda sun'iy intellektdan to'liq foyda olish uchun ishchi kuchini qayta tiklash va to'ldirishga sarmoya kiritish zarur. Hukumatlar, tashkilotlar va shaxslar SIning potentsialidan foydalanish va uning salbiy ta'sirini yumshatish uchun hamkorlik qilishlari kerak. SI rivojlanishda davom etar ekan, uning iqtisodiyotga ta'siri, shubhasiz, chuqur bo'lib, aqlli avtomatlashtirish va innovatsiyalar tomonidan boshqariladigan kelajakka yo'l ochadi.

Shuningdek, Davlat fuqarolik xizmati vakant lavozimlarining yagona ochiq portal yani argos tizimida ham sun'iy intellekt tadqiqotlari amalga oshiriladigan bo'lsa, ishga kirishda davlat xizmatchisi sifatida ishga olayotgan davlat tashkilot rahbarlarining yani, inson omilining o'rnini 90 foiz kamaygan bo'lardi, shuningdek, davlat xizmatchisi tarkibiga kiritilmagan oliy ta'lim sohasini ham ishga olish tartibini sun'iy intellekt tadqiqotlari ishlab chiqilib kiritilib suniy intellekt orqali amalga oshiriladigan bo'lsa korrupsioner holatlarga 99 foiz barham berilib, ulkan yutuqqa erishilardi.

Bu kabi yo'nalishlar ko'p jumladan, prokratura va sud tizimida ham suniy intellektning o'rnini beqiyosdir. Yani u sohalarda ham inson omilini kamaytirish kerak, bu albatta iqtisodiy o'sishning rivojlanishiga kata hissa qo'shadi va xarajatlarning tejab qolinishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Нильсон, Н. (1973). *Искусственный интеллект*. Рипол Классик.
2. Qudratullaevna, A. M., Qaxxorovna, T. G., & Eshbulovich, M. H. (2023). SUN'YIY INTELLEKT VA UNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(2), 65-69.
3. Zulunov, R. M. (2022). Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(6), 53-56.
4. Ясницкий, Л. Н., & Черепанов, Ф. М. (2012). Искусственный интеллект.
5. Смолин, Д. (2022). *Введение в искусственный интеллект. Конспект лекций*. Litres.
6. Winston, P. H. (1992). *Artificial intelligence*. Addison-Wesley Longman Publishing Co., Inc..
7. Russell, S. J. (2010). *Artificial intelligence a modern approach*. Pearson Education, Inc..
8. Jahon iqtisodiy forumi (www.weforum.org)
9. MIT texnologiyasini ko'rib chiqish (www.technologyreview.com)

SHARQDA DIN PSIXOLOGIYASI

Toshpo‘latova Nigora Avliyoqulovna

Osiyo Xalqaro Universiteti

Ijtimoiy fanlar va texnika fakulteti

“Pedagogika va psixologiya” mutaxassisligi

MM4-PP-4 guruh magistranti

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada din tushunchasining mohiyati, uning inson hayotida tutgan o‘rni, bugungi globallasuv jarayoni jadal kechayotgan bir davrda yoshlarni har jihatdan barkamol qilib tarbiyalashda inson ruhiyati va din omilidan ta’lim-tarbiya jarayonida foydalanish bo‘yicha sharq olimlarining qarashlari bilan tanishishingiz mumkin.*

***Kalit so‘zlar:** Ishonch, e’tiqod, g‘oya, ezgulik, anglanilganlik, kuzatish, psixik xususiyatlar, ongsizlik, psixik funksiyalar, pedagogika, individ, instinkt, individuallik, xarakter.*

Din – ijtimoiy-tarixiy hodisa bo‘lib, kishilik jamiyati taraqqiyoti jarayonida ma’lum bosqichda paydo bo‘lgan ijtimoiy ong shakllaridan biridir. U muayyan ta’limotlar, his-tuyg‘ular, toat-ibodatlar va diniy tashkilotlarning faoliyatida namoyon bo‘ladigan olam, hayot yaratilishini tasavvur qilishning alohida usulidir. Dinning mohiyati turlicha izohlansa-da uning asosida ishonch, amal, e’tiqod tuyg‘usi yotishi deyarli barcha tomonidan tan olinadi

Din psixologiyasi - shaxs e’tiqodini, uning diniy dunyoqarashini, diniy kechinma hamda tuyg‘ularini, e’tiqod qilish turlarini psixologik malakaning nozik jihatlarini va komil inson tarbiyasining o‘ziga xos xususiyatlarini, chuqurroq qilib aytadigan bo‘lsak, e’tiqod qiluvchi shaxsning ichki dunyosini o‘rganuvchi fan sanaladi. Din psixologiyasi e’tiqod qiluvchi kishi hayotining ma’naviy - ma’rifiy jihatlarini va diniy qadriyatlarini qamrab oladi. Din psixologiyasi shaxsning subyektiv dunyosiga kirib keladi. Kechinmalar, hissiyotlar, axbarotlarni qabul qilish va uni qayta ishlash, ruhlantrish, irodaning kuchi, tafakkur qilish qobiliyati, xotira va uning barcha anglab bo‘ladigan va anglab bo‘lmaydigan qismlari shular jumlasiga kiradi. Bunda faqat dindor shaxslarning ichki kechinmalari emas balki dindor bo‘lmagan shaxslarning ham psixologik holatlari o‘rganildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev: “Elimizga islom dinini to‘g‘ri tarannum etish - juda katta tarbiya” ekanligini bejizga ta’kidlamaganlar. Bu birinchidan bizning tafakkurimizni o‘zgartiradi, ikkinchidan o‘z ustimizda ishlashimizga, boshqa yomon illatlatlarni otib, yuksalishga yetaklaydi.

Bugungi kunimizda dinning shaxsning axloqini sayqallashda hamda uning fikrlash, tafakkur qilishini o‘stirishida juda o‘rni katta hisoblanadi. Bugungi tarqqiyot zamonida Sharq mutafakkirlarining yoritib bergan va meros qoldirgan ma’naviy jihatdan boy asarlari din psixologiyasining rivojlanishi va shakllanib borishida tutgan roli o‘zgachadir. Dinning psixologik xususiyatlari va jihatlariga diniy kechinmalar, o‘ylar, his - tuyg‘ular, diniy bayramlar va marosimlar, xatti-harakar, faoliyat, sajda va shu kabilar kiradi.

Din psixologiyasining XX asrdagi muvaffaqiyatlari ham beqiyosdir, u inson va tabiat sirlarini tobora chuqur anglash imkonini bermoqda. Bugungi davrda, ilmiy psixologiyaning amaliy yutuqlarini hamda mamlakatimizdagi diniy tashkilotlarning g'oyaviy va amaliy ish faoliyatini inobatga olgan holda ushbu tadqiqot ishimizni amalga oshirishimiz lozimdir.

Hozirgi davrda dinning zamonaviy shaxsning shakllanishidagi o'rnini o'rganish eng muhim masalalardan biri hisoblanadi. Mamlakatimiz olimlari jumladan, Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf hazratlari o'z "Ruhiiy tarbiya" asarlarida, shaxsni tarbiyalash, nafsni poklash, shaxs axloqini sayqallash kabi ruhiy kamolot bosqichlariga oid masalalarini kiritganlar. Undan tashqari N.Boymurodov "Amaliy psixologiya" o'quv qo'llanmasida dinning shaxs shakllanishida tutgan o'rnini bayon etgan. F.Abdurahmanov, Z.Abdurahmanovalarning amalga oshirgan tadqiqotlari davomida din psixologiyasining shaxs va jamiyat hayotidagi o'rni tadqiq qilingan bo'lib, asosiy va muhim xulosalar keltirib o'tilgan. Ushbu amalga oshirilayotgan tadqiqotlar esa o'zining samarasini bermoqda. Keyingi davr uchun esa ko'plab tadqiqotlar o'tkazilishi uchun zamin tayyorlanmoqda. Din psixologiyasi shaxsning dunyoqarashi, ongi va tafakkuriga ta'sir o'tkazadi. Shunday ekan yoshlarga biz bolalikdan psixologik jihatdan tushunchalar orqali yordam berishimiz hamda yaxshi xulqni shakllantirishimiz va sayqallashimiz darkor va lozimdir. Din psixologiyasi shaxsni tarbiyalashda asosiy tarbiyalovchi kuch mujassamlashgan ham ma'naviy, ham axloqiy, ham nazariy, ham amaliy kuchdir. Shuningdek shaxsning tafakkuriga ta'sir etib, insonni fikrlashga chorlaydi. Shaxsning faoliyatida namoyon bo'ladi. Bola birinchi ta'lim - tarbiyani uyidan oladi va bunda asosiy rolni ota - ona o'ynaydi. Shunda ular bolaga to'g'ri tarbiya bera olsa ya'ni unga Allohni tanitsa, Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) ning sunnatlari hamda Imom Buxoriyning hadislarini o'rgatsa, doimo o'zidan kattalarga hurmat ko'rsatib, salom bermoqlikni, yaxshilikni, ehson qimoqlikni o'rgatsa, tog'ri ta'lim bersa, ko'proq kitob o'qib bersa hamda she'rlar yodlatsa bu bola albatta katta bo'lgan sayin ham ilmi ham axloqi yaxshi bo'lib boradi. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf hazratlari shunday ta'kidlaganlar: "-Bola

ota - onasi huzuridagi omonat bo'lib, uning qalbi pokiza gavhardir. U har qanday naqshni qabul qilaveradi. Agar yaxshilikka o'rgatilsa o'shanday o'sadi. Agar yomonlikka o'rgatilsa o'shanday o'sadi. Shuning uchun ham biz bolalarni tarbiya bermoqlikka go'dakligidan e'tibor bermog'imiz, eng avvalo, o'zimizni tarbiyalamog'imiz lozimdir".[1]

Din psixologiyasining predmeti haqida gap ketganida, o'z qarashlari bilan din psixologiyasi fan sifatida vujudga kela boshlagan davr olimlari bir necha guruhga bo'linganlar. Insondagi barcha psixik jarayonlar qaysidir darajada diniy tuyg'ularda mavjud bo'ladi, shuning uchun din psixologiyasi deganda, faqat dindorlar psixologiyasini o'rganishdan iboratdir. Biror bir dinga e'tiqod qiluvchi odam bilan hech qanday dinga e'tiqod qilmaydigan odamning o'zaro o'xshash va farqli jihatlarini o'rganishda deb tushunadilar.

“Olimlarning aytishicha, odam geni ma'lumotlarni tashish xususiyatiga ega ekan. Ya'ni erkakning har bir urug'ida 15 megabaytgacha ma'lumot bo'lar ekan. Bu degani sizning har bir qilgan ishingiz o'z geningizda ma'lumot bo'lib saqlanib qolar ekan. Demakki, biz qilgan har qanday yaxshi - yomon amallar shunchaki unutilib ketmaydi. Balki genimiz xotirasida saqlanib qoladi va kelgusida zurriyodlarimizda fe'l o'laroq shakillanishi mumkin. Shuning uchun yaxshi amallarimizni ko'paytirshimiz lozim, chunki har qanday amalimiz farzandimizda aks etishi mumkin. Insonni eng avvalo, go'zal qiladigan narsa bu uning xulqidir”. [2]

Abdulloh ibn Amr (r.a) dan rivoyat qilinadi:

“Nabiy sollallohu alayhi vasallam: “Sizlarning yaxshingiz husni xulqingizdir”, dedilar”. [1] Demak, har bir shaxsning xulqi go'zal bo'lsa, bir-biroviga siylayi rahim qilsa, doim yaxshilik ulashsa, nafsni poklasa unda axloq sayqal topadi.

Har bir shaxs takrorlanmas hisoblanadi. Ular turlicha fikr yuritishadi va tafakkur qilishadi. Ko'pchilik shaxslarda biz asosan dunyoviy tashvishlarni deb hissiy - emotsional qo'zg'alish boshlanganini sezishimiz mumkin. Bunda bizga birinchi o'rinda din psixologiyasi yordam beradi. Va shunda insonlarga dunyo tashvishlari o'tkinchi bir matoh ekanligini eslatishimiz va bu matoh esa bizni bunday holatlarga

tushishimizga arziyas ekanligini tushuntirishimiz kerak. Chunki ko‘plab tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab insonlar shu dunyo sababdan o‘zlariga ko‘plab stresslarni qabul qilib olishadi. Inson buning uchun avvalo Yaratuvchini eslamog‘i va uning buyrug‘lariga itoat qilmog‘i darkor hisoblanadi. Bu esa insonlarni ortiqcha stressdan qutqaradi va doimo ruhiy sog‘lom bo‘lib yurishiga xizmat qiladi. Ilmiy izlanishlar shuni ko‘rsatadiki, Allohga ibodat qilgan vaqtda, inson sajda qiladi va shu sajda holatida uning bosh miyasida qon aylanish yaxshilanadi va bundan inson rohatlanadi. Din psixologiyasi avvalo insonning faoliyatida namoyon bo‘lishi lozimdir. Faoliyatning o‘zi nima? Anglanilgan maqsad bilan boshqariladigan ichki (aqliy), tashqi (jismoniy) faolikka faoliyat deyiladi. [3] Kishining diniy his, tushuncha va yashash tarzi din psixologiyasining asosiy mavzusidir. U shaxsda din tuyg‘usi va hissining qanday qilib kelib chiqqanligi va shakllanishini, hidoyat topish yoki inkor hodisalarini, dindan kelib chiqqan ruhiy keskinlik va shubhalarni tadqiq qiladi. Din bu insonning shakllanishida buyuk bosqich hisoblanadi va to umrining oxiriga qadar rohat bag‘ishlaydi. Insonni yuksak cho‘qqilarga olib chiqadi, go‘zal axloqni shakllantiradi, nafsni poklaydi hamda yomon ishlardan tiyadi. Bu esa ruhiy barkamol yoshlarning shakllanishida muhim bosqich bo‘lib xizmat qiladi. Inson tug‘ilganidan gavharga qiyoslanadi, unga esa ota - ona tomonidan sayqal beriladi. Mana shunday ekan hurmatli ota - onalar har bir bolaga sayqal bermoqlikda kamchiliklarga yo‘l qo‘ymaylik, aks holda bolada psixologik bo‘shliq hosil bo‘ladi. Bu esa kelajakda o‘zingizga ham bolangizga ham jamiyatga ham ziyondir. Psixologiyada din uchta yirik loyihani amalga oshiradi:

1. Muntazam ravishda tavsiflash, xususan diniy mazmun, munosabat, tajriba va iboralar;
2. Dinning kelib chiqishini insoniyat tarixida ham, individual hayotda ham ta’sirlarning xilma - xilligini hisobga olgan holda tushuntirish;
3. Diniy munosabat va xulq-atvorning shaxs uchun va umuman jamiyat uchun oqibatlarini tasvirlab berish. [5]

Din psixologiyasida Xitoy mutafakkiri Konfutsiyning qarashlari quyidagicha. “O‘zingga ravo ko‘rmagan narsani o‘zgaga ham ravo ko‘rma” iqtibosi, uning g‘oya va mafkurasining eng yuqori pog‘onasida turadi.[6] Konfutsiyning shaxs o‘z –o‘zini anglashda qanday fikrlarga ega bo‘lmog‘i hamda qanday nazariy ilmlarni egallamog‘i haqidagi bayoni insonning diqqatini o‘ziga jalb qilmasdan qo‘ymaydi.

Xulosa

Din, o‘zi, inson turmushining potensial imkoniyati sifatida borliqning abstraksiyasi bo‘lib maydonga chiqadi. U haqiqiy muayyan hayotga ideal shakl beradi. Din o‘zini diniy munosabatlarda namoyon qiladi va o‘zini dolzarblashtiradi, shularga tayanib haqiqiy turmush maqomga ega bo‘ladi.

Demak, shaxs individ bo‘lib tug‘iladi, u faqat o‘ziga xos bo‘lgan geno va fenotipik xususiyatlar va xususiyatlarning o‘ziga xos majmuyida namoyon bo‘ladi. Shu nuqtai nazardan inson faoliyati uning ijtimoiylashuviga kuchli ta’sir o‘tkazadi. Faoliyat insonning o‘zini, butun hayot tarzi va fikrlarini shakllantiradigan tizimni tashkil etuvchi kuch sifatida ishlaydi. Faoliyat - maqsadli va ongli faoliyat, istalgan natijaga erishish uchun ob’ektga ta’sir qilish

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Hadis va Hayot”. 34-juz. Toshkent. “Hilol-Nashr”, 2022,-57 b
2. Jabborov H. H. “Yoshlarda milliy tarbiya shakllanishining psixologik qonuniyatlari” Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. VOLUME 2 | ISSUE 1 ISSN 2181-1784 Scientific Journal Impact Factor. SJIF 2021: 5. 423.p.
3. Olimov L.Ya., Eshov E.S. Avezov O.R. Deviant xulq-atvor psixologiyasi. “Durdona” nashriyoti. Buxoro. 2019. -B. 420.
4. Ostanov Sh. Sh. Role of psychological health of students in the educational process. “International Scientific Journal” Theoretical & Applied Science. 2020, Issue: 01, Volume: 81, 443-446 page.
5. Karimova V.M. O‘zbek yoshlarida oila to‘g‘risidagi ijtimoiy tasavvurlarning shakllanishi. Psixologiya fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. -T.: 1994.-312 b.
6. Konfutsiy. “Muhokama va bayon”.-T.: Yangi Asr Avlodi 2010,-86.b

BEHBUDIYNING SIRLI O'LIMI

Eshboyeva Dinora,

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi,
Islomshunoslik yo'nalishi, 2-bosqich talabasi

dinoraeshboyeva23@gmail.com

Annotatsiya: *XX asr jadidchilik harakatining yirik namoyondasi, yoshlarni ilmi va ma'rifatli bo'lishga undagan maorif arbobi Mahmudxo'ja Behbudiy butun hayotini xalqni ma'rifatli qilishga, davlatni mustaqil taraqqiyot yo'liga olib chiqishga harakat qilgan. Maqolada Mahmudxo'ja Behbudiyning vafot etishi tafsilotlari aks ettirilgan.*

Kalit so'zlar: *Xoji Muin, Xojimurod Xudoyberdi, Qarshi, Shahrisabr, Sodiqjon, Ahmad, marsiya.*

MYSTERIOUS DEATH OF BEHBUDI

Abstract: *Mahmudhoja Behbudi, a great representative of the 20th century Jadidism, an educationalist who encouraged young people to be knowledgeable and enlightened, spent his whole life trying to enlighten the people and lead the state to the path of independent development. The article discusses the details of the death of Mahmudhoja Behbudi.*

Key words: *Khoji Muin, Khojimurad Khudoyberdi, Karshi, Shahrisabz, Sadiqjan, Ahmad, marcia.*

Mahmudxo'ja Behbudiy 1919-yili vafot etadi, ammo ushbu xabar Turkiston o'lkasiga bir yil (1920-yil) o'tgach ayon bo'ladi. 1921-yilda esa uning o'limi rasmiy e'lon qilinadi. Behbudiyning o'limiga bag'ishlab zamonasining ko'plab adabiyotshunos olimlari marsiya, dramalar va maqolalar yozadilar. Ularning ichidan biz uchun muhim bo'lgani Xoji Muinning "Mufti Mahmudxo'ja hazratlarining qanday

shahid bo‘lg‘onlig‘i va oning tomonidan yozilg‘an vasiyatnoma” maqolasidir. Ushbu maqola 1922-yil “Inqilob” jurnalining 1-sonida nashr ettiriladi. So‘ngra Sh.Turdiyev tomonidan 1988-yil 16-sentabrda “O‘zbekiston adabiyoti va san‘ati” haftaligida, J.Xudoyberdiyev tomonidan 1993-yilda “Milliy uyg‘onish” to‘plamida qaytadan chop etilib, keng jamoatchilik orasida haqiqat sifatida yashaydi.

Xoji Muinning yozishicha, Mahmudxo‘ja Behbudiy 1919-yil 25-martda Mardonquli Shomahmud o‘g‘li va Muhammadqul O‘rinboy o‘g‘li bilan Samarqanddan Buxoro sarhadiga o‘tgan, shundan so‘ng ularning qayerda bo‘lganligi haqida aniq ma‘lumotlar kelmaydi. Hattoki, ushbu masala yuzasidan xalq orasida har xil gumonli gaplar tarqaladi. “Haqiqat egilsa ham, sinmaydi” deganlaridek, Behbudiy haqidagi haqiqatlar tarix sahnalariga chiqa boshlaydi.

Xoji Muin ushbu maqolada asosan Xojimurod Xudoyberdi o‘g‘lidan kelgan ma‘lumotlarga suyanadi. Xojimurod Xudoyberdi o‘g‘li Buxoro inqilobi davrida Shahrisabz va Kitob shaharlarida ishlaydi, undan so‘ng Qarshi shahriga o‘tib, u yerda 6-7 oycha xizmat qiladi. Qarshidagi xizmat safari davomida Qarshi begligida bir necha vaqt “Mahramlik” xizmatida bo‘lgan 17 yoshli farg‘onalik Sodiqjondan Behbudiy va uning hamrohlarining o‘limi to‘g‘risida ma‘lumot olgan edi. Sodiqjon 2-darajali mahramlik vazifasida xizmat qilgan. Bekning 1-darajali mahrami va zindonboni Ahmad hamda Sodiqjonlar Behbudiyning suhbatidan bahramand bo‘lib, unga muxlis bo‘lib qoladi.

Mahmudxo‘ja Behbudiy va uning hamrohlari Shahrisabzga keladi va bu yerda qamoqqa olinadi. 2 oydan so‘ng esa Qarshiga jo‘natiladi, u yerda Ahmad va Sodiqjon bilan tanishadilar. Ikki mahram ham Behbudiyni muxlis bo‘lib qoladi. Ularning xohishlari bilan Tog‘aybek Behbudiy va uning hamrohlarni huzuriga chaqiradi va nega qamoqqa olinganini so‘raydilar. Behbudiy: “Biz Baytulloh ziyorat etmok uchun Samarqanddan chiqqan edik, yo‘lda Amir ma‘murlari “sizlar jadid, kofir va tilchi, deb bizni qo‘lg‘a oldilar. Taftish qilinsin, bizning gunohsizligimiz shoyad ma‘lum bo‘lur” – deganlar. Bek esa “sizlar rostan jadid, kofirsizlar. Baytullohni ziyorat qilish esa bir bahona bu yerdan ketish uchun” degan ma‘nodagi so‘zlarni aytadi. Ahmad bu haqsiz

gaplarga chiday olmaydi va “Taqdir. Ul bularning ishlarini haqiqatlab ko‘ring. Agar gunohlari sabab bo‘lsa, so‘ngra o‘lduring” deydi. Shunda Bek Ahmadning ham jadid kofir ekanligini aytib, zindonga tashlaydi. Ularni o‘limga hukm qilish uchun Amirdan yaqinda keladigan farmon bilan ularni o‘ldirishini aytadi. Shu paytda Behbudiy o‘rnidan turib, “Bizlar o‘limdan qo‘rqmaymiz. Balki haq yo‘lida o‘lmakni o‘zimiz uchun bir Sharaf deb bilamiz. Munday yo‘lda yolg‘iz biz o‘lmagan, balki ko‘p kishilar to‘g‘rilik va inqilob yo‘lida shahid bo‘lganlar”.

Sodiqjon bir necha kun o‘tgach amirdan bekka o‘lim haqidagi farmon kelganligini aytadi. Shunda Behbudiy o‘lim yaqinlashganini his qilib, vasiyatnoma yozadi va Sodiqjonga berish uchun Ahmadga beradi. Vasiyatnomaning oxiriga Mardonquli va Muhammadquli ham qo‘l qo‘yadi. Ushbu vasiyatnomadan so‘ng 3-4 kun o‘tib, ular o‘ldirishga buyurildi. Ular uchun bog‘dan qabr qazildi. Ularni o‘limdan oldin namoz o‘qiyotganda, jallodlar ularni namoz o‘qishga qo‘ymaydilar. Hattaoki, Behbudiyning boshini joynamoz ustida oladilar. Qolgan insonlarni ham o‘ldirib, ko‘mik yuborishadi. Qabrlari bilinmasin deb yer bilan tekis qilib tashlaydilar.

Mahmudxo‘ja Behbudiyning vafoti haqidagi yuqorida kelgan ma‘lumotlarni o‘z ko‘zi bilan ko‘rgan Sodiqjon ushbu voqealar yozib qo‘yadi. Ushbu ma‘lumotlarni Xojimurod Xudoyberdi o‘g‘liga ko‘rsatadi, u esa bu haqida “Maorif qurbonlari” dramasini yozadi. Xojimurod Xudoyberdi o‘g‘li so‘zlariga ko‘ra, 1920-yili 21-dekabrda Sodiqjon Amir tomonidan Shahrisabzda o‘ldiriladi. Shundan so‘ng Sodiqjon yozgan voqealar va vasiyatnomaning asl nusxasi yo‘q bo‘lib ketadi.

Mahmudxo‘ja Behbudiyning vafoti bag‘ishlab Fitrat, Ayniy, Ch‘lpon kabilar marsiyalar yozadi. Ayniy Behbudiyga bag‘ishlangan marsiyasida shunday yozadi:

*Saning tarixi davroning, saning osori urfoning,
Saning noming, saning shoning jahon qoldiqcha qolmasmu?
Vatan avlodi yot etdi, sani hurmatda shod etdi
Va lekin intiqomingni ololurmi, ololmasmu?*

Xulosa qiladigan bo‘lsak Mahmudxo‘ja Behbudiyning o‘limi tasodif emas, balki Qarshi begi tomonidan o‘ldirilgan. Shuningdek, ba‘zi kitoblarda ta‘kidlanganidek,

Behbudiyning o'limi 1919-yilning 25-martiga to'g'ri kelmaydi. Chunki 25-martda Xoji Muinning so'zlariga binoan ular Samarqanddan Buxoro sarhadiga o'tgan. Shundan so'ng ma'lum muddatdan so'ng Shahrisabzga keladi va deyarli ikki yarim oydan so'ng Qarshida vafot etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qosimov B. Mahmudxo'ja Behbudi. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 1999. – 280 b.
2. Naim Karimov. Mahmudxo'ja Behbudi. Toshkent – 2010.
3. Zaynobidin Abdurashidov. Jadidlar. Mahmudxo'ja Behbudi. – T.: Yoshlar nashriyot uyi, 2022. – 156 b.
4. Qosimov B. Maslakdoshlar. – Toshkent: Sharq, 1994.
5. Dinora Eshboyeva. (2023). MAHMUDXO'JA BEHBUDIY ASARLARINING AHAMIYATI. Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies, 2(3), 83–86.
6. Dinora , E. (2023). MAHMUDXO'JA BEHBUDIY VA ISMOIL GASPRINSKIY. GOLDEN BRAIN, 1(8), 168–171.
7. Eshboyeva, D. (2023). MAHMUDXO 'JA BEHBUDIYNING "BIZNI KEMIRGUVCHI ILLATLAR" MAQOLASI HAQIDA. Collection of scientific papers «SCIENTIA», (March 10, 2023; Valencia, Spain), 177-178.

IDENTIFICATION OF REGULATIONS AND RULES IN INTERNATIONAL MULTIMODAL TRANSPORTATION

Rikhsimboev Azizbek

Student of Tashkent State Transport University

Email: renessans12345@gmail.com

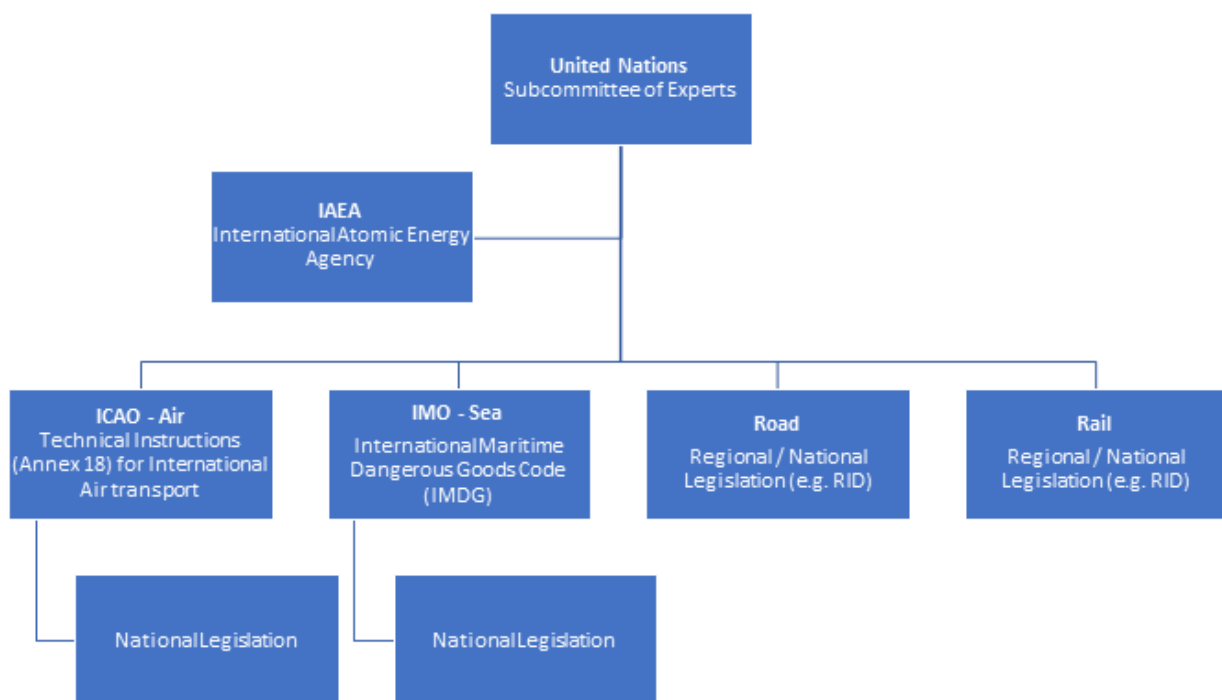
***Abstract:** Multimodal transportation is the transportation of goods under an agreement with one carrier using different modes of transport. Transportation takes place in stages, and combinations of river, road, sea, air and rail transport may vary. The main condition is at least two delivery methods in one route. The carrier has the right to use the transport of other counterparties, but all responsibility to the customer lies with the general contractor from whom the transportation is ordered. The organization of multimodal cargo transportation must begin with integrated route planning.*

Relevance. Multimodal refers to the transportation of goods using various modes of transport. Accordingly, by multimodal transport we will understand the complex of modes of transport involved in the transportation of goods along the entire route. In some foreign sources, the term multimodal corresponds to the term intermodal.

Purpose and objectives of the study. Modern trends in the globalization of the world economy involve the construction of complex supply chains, in which there is interaction between parties, usually located on different continents. The development of such relationships cannot be imagined without the effective organization of a network of multimodal transportation. In recent years, due to the strengthening of trade and economic ties between countries, there is an obvious tendency to increase the volume of goods transported in multimodal traffic. At the same time, the organization and implementation of this type of transportation are influenced by numerous factors of the external and internal environment. The risks associated with the organization of

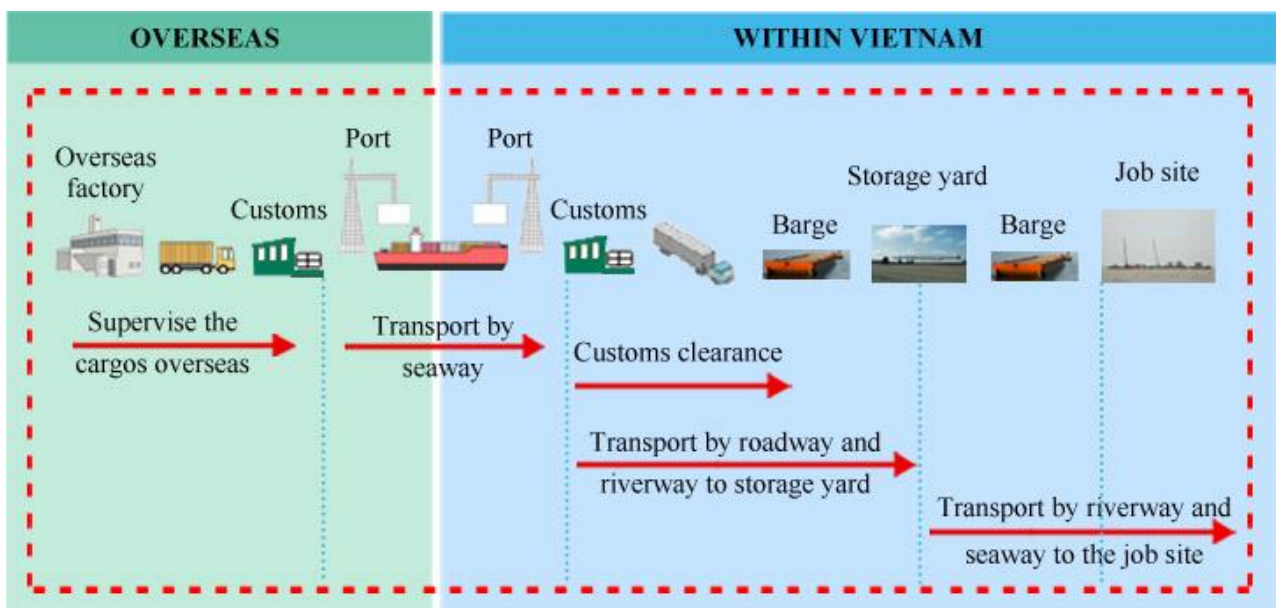
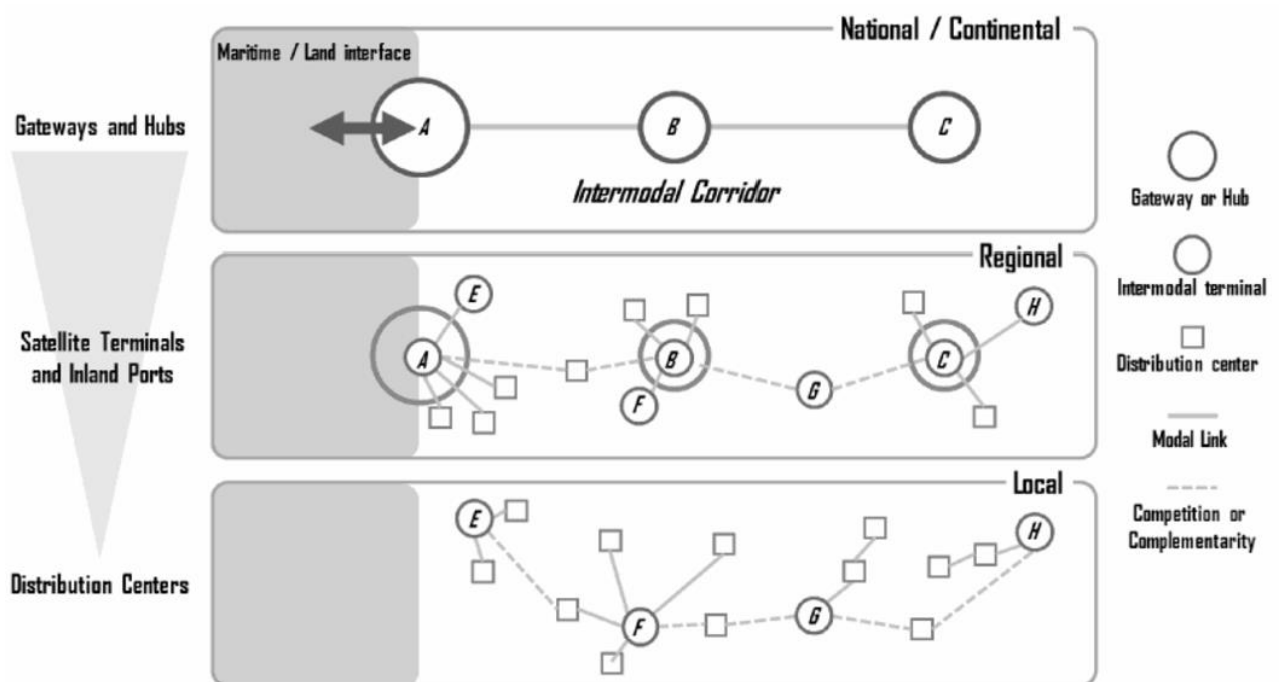
the transport process and its interaction with market entities are increasing. Problematic issues are uninterrupted, reliable transportation, compliance with delivery times without loss and at minimal cost. The solution of these issues necessitates the development of a high-quality material flow management process in multimodal transportation, on which the achievement of competitive advantages by an enterprise depends.

Materials and methods. However, to date there is no internationally agreed terminology for transportation that is carried out with the participation of several modes of transport. Therefore, the development of a unified terminology, in combination with the improvement of the modern international system of sectoral legal regulation of multimodal transportation, seems to be an important and urgent task. At the same time, in addition to developing a single conceptual apparatus for multimodal transportation, it is necessary to develop a standardized and harmonized semantic structure of terms that will be convenient for transport service providers, logistics operators, shippers and other participants in international supply chains.

Results and discussions. International multimodal transportation is usually defined as transportation using several modes of transport, carried out under the

responsibility of one carrier under a single transport document and at a single through rate. To date, in the economic and legal literature, such transportation is often called "combined", "mixed", "intermodal". This terminological confusion creates a number of difficulties for the parties to the transportation and the law enforcer. In addition, there is no single approach to the definition of multimodal transportation itself, which largely explains the absence of an imperative fixation of this institution in the legislation of many states and a generally accepted proclamation at the international level.

Conclusions. The main features of multimodal transportation are the phased use of several types of transport, the responsibility of one carrier for transportation, reloading and safety of products. This type of transportation is carried out according to the "door to door" scheme - from the sender to the recipient. Often there is confusion in terms when the concepts of multimodal, intermodal, unimodal transportation are mixed. The determining factor is the degree of responsibility of the carrier: Unimodal transportation is not accompanied by reloading of goods in transit; intermediate storage in warehouses is excluded from the scheme. The main mode of transport is road transport, the responsibility for the cargo lies with one carrier.

REFERENCES

1. Hamza S. S., Giyosovna S. D. Development of Optimization Models of Logistics Processes in Large Cities //Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – Т. 2. – №. 6. – С. 246-253.
2. Hamza ogli, Shodiyev Shohzod, and Shodiyeva Dildora Giyosovna. "JAMOAT TRANSPORTIDA YO 'LOVCHILAR TASHISHNI TASHKIL ETISH IMKONIYATLARI VA UNDA TRANSPORT LOGISTIKASI O'RNI." *Ustozlar uchun* 45.5 (2023): 43-50.
3. Shodiyeva, D. G., Shernazarov, F. F. o'g'li, & Tohirova, J. I. qizi. (2023). BAKTERIYALARNING IKKILAMCHI BIOLOGIK FAOL METABOLITLAR SINTEZ QILISH XUSUSIYATLARI VA ULARNING FARMASEVTIKADA QO'LLANILISHI. *RESEARCH AND EDUCATION*, 2(1), 269–276. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/re/article/view/1455>
4. G'iyosovna , S. D. ., Mansur o'g'li, S. S. ., & Izzatullayevna, T. J. (2023). CICHORIUM INTYBUS KO'CHATLARIDAN OLINGAN YANGI KISLOTA FOSFATLARINING KINETIK VA TERMODINAMIK TADQIQOTLARI. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(7), 428–434. извлечено от <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/5283>
5. Shodiyeva , D. G., & Annayev , M. G. o'g'li. (2023). DOMINANT MICROORGANISMS IN CICHORIUM INTYBUS. *GOLDEN BRAIN*, 1(3), 175–181. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1492>
6. Shodiyeva , D. G., & Xoljigitov , X. T. o'g'li. (2023). HUMAN IMMUNITY. *GOLDEN BRAIN*, 1(5), 174–180. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1718>
7. Худжанова М. А., Шодиева Д. Г., Холжигитов Х. Т. СОСТОЯНИЕ МИКРОЭЛЕМЕНТНОГО СТАТУСА У ДЕТЕЙ БОЛЬНЫХ ОСТРОЙ

РЕСПИРАТОРНО-ВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИЕЙ //GOLDEN BRAIN. – 2023. – Т. 1. – №. 6. – С. 15-19.

8. Shodiyeva Dildora, & Annayev Muxriddin. (2023). Berberis integerrimaning umumiy tasnifi, tarqalishi va tibbiyotda qo'llanilishi. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 1(1), 7–12. Retrieved from <https://uzresearchers.com/index.php/ijrs/article/view/24>

9. Shodiyeva , D. G., Annayev , M. G. o'g'li, Mamarasulova , N. I., & Odilova , G. M. (2023). BERBERIS INTEGERRIMA BUNGENING IKKILAMCHI METABOLITLARINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI VA BIOTEXNOLOGIK AHAMIYATI. *GOLDEN BRAIN*, 1(10), 33–43. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/2998>

10. Annayeva, D. (2022). CICHORIUM INTYBUS LISOLATION OF ENDOPHYTIC MICROORGANISMS FROM PLANTS AND IDENTIFICATION OF BIOTECHNOLOGICAL POTENTIAL. *Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences*, 2(6), 54–61. извлечено от <https://www.in-academy.uz/index.php/EJMNS/article/view/1755>

11. Azimovich, A. U. B., G'iyosovna, S. D., & Zokirovna, M. M. (2022). XLAMIDIYANING INSON SALOMATLIGIGA TA'SIRINI MIKROBIOLOGIK TAHLILLI VA DIOGNOSTIKASI. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 1(11), 153-161. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7305057>

12. Giyosovna, S. D. (2023). ODDIY SACHRATQI (CICHORIUM INTYBUS L) O'SIMLIK QISMLARIDAN ENDOFIT BAKTERIYALARNING SOF KULTURALARINI AJRATISH USULLARI. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(6), 387-393. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/3573>

13. Shodiyeva, D. (2023). BIO-MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS, GEOGRAPHICAL DISTRIBUTION AND USE IN TRADITIONAL MEDICINE OF CICHORIUM INTYBUS. *GOLDEN BRAIN*, 1(2), 252-256. <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1337>

14. Жамалова , Ф. А., Болтаев , К. С., & Шодиева , Д. Г. (2023). ВОЗБУДИТЕЛИ МИКОЗОВ СЛЕПНЕЙ НА ТЕРРИТОРИИ РАЗЛИЧНЫХ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА. *GOLDEN BRAIN*, 1(3), 28–34. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1465>

15. Makhmudova Zakro Vahobovna, Shodiyeva Dildora, & Olimjonova Sadokat Gulomjon's daughter. (2023). BIOLOGY AND BIOTECHNOLOGY OF ENDOPHITE MICROORGANISMS. *World Bulletin of Public Health*, 18, 115-117. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbph/article/view/2074>

16. Olimjonova , S. G. qizi, & Shodiyeva , D. G. (2023). BAKTERIYALARNI SUYUQ VA QATTIQ OZUQA MUHITLARIDA O'STIRISH SHAROITLARI. *GOLDEN BRAIN*, 1(3), 182–188. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1496>

17. Shodiyeva , D. G., & Annayev , M. G. o'g'li. (2023). DOMINANT MICROORGANISMS IN CICHORIUM INTYBUS. GOLDEN BRAIN, 1(3), 175–181. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1492>
18. G'iyosovna, S. D. (2023). ODDIY SACHRATQI (CICHORIUM INTYBUS L) O'SIMLIGIDAN ENDOFIT MIKROORGANIZMLAR AJRATISH VA ULARNING BIOTEXNOLOGIK POTENSIALINI BAHOLASH. <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1506>
19. Shodiyeva , D. G. (2023). ODDIY SACHRATQI (CICHORIUM INTYBUS L) O'SIMLIGIDAN ENDOFIT MIKROORGANIZMLAR AJRATISH VA ULARNING BIOTEXNOLOGIK POTENSIALINI BAHOLASH. GOLDEN BRAIN, 1(3), 230–240. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1506>
20. Shodiyeva Dildora G'iyosovna, & Tohirova Jayrona Izzatullayevna. (2023). VAKSINA O'LISH TEXNALOGIYASI VA UNING AHAMIYATI. GOLDEN BRAIN, 1(3), 256–260. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7605291>
21. Vahobovna , M. Z. ., G'ulomjon qizi, O. S. ., & G'iyosovna , S. D. . (2023). CICHORIUM INTYBUSNI AN'ANAVIY TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI, FITOKIMYOVIY TARKIBI VA FARMAKOLOGIYADAGI AHAMIYATI. Scientific Impulse, 1(6), 1386–1392. Retrieved from <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/4776>
22. Giyosovna, S. D. (2023). CICHORIUM INTYBUSDAN YANGI BIRIKMA O'LISH VA ULARNING BIOLOGIK TASIRI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(16), 156-164.
23. Giyosovna, S. D., Mansur ogli, S. S., & Izzatullayevna, T. J. (2023). CICHORIUM INTYBUS KOCHATLARIDAN OLINGAN YANGI KISLOTA FOSFATLARINING KINETIK VA TERMODINAMIK TADQIQOTLARI. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(7), 428-434.
24. Giyosovna, S. D., & Abdusalomovna, J. F. (2023). BACILLUS AVLODIGA MANSUB BAKTERIYALARNING ANTIMIKROB VA ANTOGONISTIK XUSUSIYATLARI. Scientific Impulse, 1(6), 1852-1858.
25. Bobakhandova Mekriniso Fazliddinovna, & Shodiyeva Dildora G'iyosovna. (2023). USAGE OF CICHORIUM INTYBUS IN TRADITIONAL MEDICINE, PHYTOCHEMICAL COMPOSITION AND IMPORTANCE IN PHARMACOLOGY. GOLDEN BRAIN, 1(5), 43–49. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7663888>
26. G'iyosovna, S. D., & Toshtemir o'g'li, X. X. (2023). HUMAN IMMUNITY.
27. Bobakhandova, M. F. (2023). USAGE OF CICHORIUM INTYBUS IN TRADITIONAL MEDICINE, PHYTOCHEMICAL COMPOSITION AND IMPORTANCE IN PHARMACOLOGY. GOLDEN BRAIN, 1(5), 43-49.
28. G'iyosovna, S. D., & Muxriddin G'iyos o'g, A. (2023). DOMINANT MICROORGANISMS IN CICHORIUM INTYBUS.
29. G'iyosovna, S. D. (2023). BAKTERIYALARNI SUYUQ VA QATTIQ OZUQA MUHITLARIDA O'STIRISH SHAROITLARI.

30. Boltayev, K. S., & Jamalova, F. A. (2023). MIKOZLARGA MIKROBIOLOGIK MIKROSKOPIK TASHXIS QO 'YISHNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. GOLDEN BRAIN, 1(3), 35-40.
31. Tohirova, J. I. (2023). VAKSINA OLIH TEXNALOGIYASI VA UNING AHAMIYATI. GOLDEN BRAIN, 1(3), 256-260.
32. Jamalova, F. A., & Boltayev, K. S. (2023). BACILLUS THURINGIENSIS BAKTERIYALAR ASOSIDA YARATILGAN BIOPREPARATLAR. GOLDEN BRAIN, 1(3), 23-27.
33. Vahobovna, M. Z., & Giyosovna, S. D. (2023). CICHORIUM INTYBUSNI ANANAVIY TIBBIYOTDA QOLLANILISHI, FITOKIMYOVIY TARKIBI VA FARMAKOLOGIYADAGI AHAMIYATI. Scientific Impulse, 1(6), 1386-1392.
34. Giyosovna, S. D., Mansur ogli, S. S., & Izzatullayevna, T. J. (2023). CICHORIUM INTYBUS KOCHATLARIDAN OLINGAN YANGI KISLOTA FOSFATLARINING KINETIK VA TERMODINAMIK TADQIQOTLARI. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(7), 428-434.
35. o'g'li Shernazarov, F. F., & qizi Tohirova, J. I. (2023). BAKTERIYALARNING IKKILAMCHI BIOLOGIK FAOL METABOLITLAR SINTEZ QILISH XUSUSIYATLARI VA ULARNING FARMASEVTIKADA QO 'LLANILISHI. RESEARCH AND EDUCATION, 2(1), 269-276.
36. Shodiyeva, D., Bobakandova, M., Annaev, M., & Tokhirova, J. (2023). IDENTIFICATION AND ISOLATION OF ENDOPHYTIC FUNGI PRODUCING L-ASPARAGINASE IN REPRESENTATIVES OF THE ASTERATCEA FAMILY. Science and innovation, 2(D2), 107-112.
37. Giyosovna, S. D., Fazliddinovna, B. M., & Shodiyevich, S. H. (2023). FITOPATOGENLARGA QARSHI BAKTERIYALARDAN FOYDALANISH VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH. IQRO JURNALI, 2(1), 78-82.
38. Annayev, M., Shodiyeva, D., & Annayev, M. (2023). BACILLUS SAFENSIS BAKTERIYA SHTAMLARINING BIOTEXNOLOGIK POTENSIALINI BAHOLASH. GOLDEN BRAIN, 1(7), 25-30.
39. Hamza, S. S., & Giyosovna, S. D. (2023). Development of Optimization Models of Logistics Processes in Large Cities. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*, 2(6), 246-253.
40. Shodiyeva, D. G., & Xoljigitov, X. T. o'g'li. (2023). HUMAN IMMUNITY. GOLDEN BRAIN, 1(5), 174-180. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1718>
41. Azimovich, A. U. B. Shodiyeva Dildora G 'iyosovna.". O 'SIMLIK O 'SISHI VA RIVOJLANISHIDA FOYDALI MIKROORGANIZMLARNING AHAMIYATI." *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 1, 257-260.
42. Fazliddinovna, B. M. Shodiyeva Dildora G 'iyosovna.(2023). USAGE OF CICHORIUM INTYBUS IN TRADITIONAL MEDICINE, PHYTOCHEMICAL.

43. Azimovich, A. U. B. Shodiyeva Dildora G 'iyosovna, and Maxmudov Aziz Akmalovich." ANTIBIOTIKLAR TA'SIR DOIRASIGA KO 'RA KLASSIFIKATSIYASI." Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali 1, no. 17 (2023): 245-251.

44. Shodiyeva, D., & Shernazarov, F. (2023). Analysis of the compounds providing antihelmitic effects of chichorium intybus through fractionation. *Science and innovation*, 2 (D2), 64-70.

45. THEERTHA MOHAN JOSE MERIN TREESA PADIMALLA USHASREE PRATAP THARANI, & ANNAEV MUZAFFAR. (2023). MYOCARDITIS AND PERICARDITIS. *Innovations in Technology and Science Education*, 2(9), 1885–1896. Retrieved from <https://humoscience.com/index.php/itse/article/view/933>

46. Shodiyeva, D., Jamalova, F., Annayev, M., & Tohirova, J. (2023). HISTORY OF STUDY OF ENDOPHYTIC MICROORGANISMS. *GOLDEN BRAIN*, 1(14), 20–29. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/3598>

47. Dildora, S., Fazliddinova, M., Gulnoza, O., & Shohzod, S. (2023). BACILLUS PUMILIS BAKTERIYALARI MIKROBIOLOGIK TAHLILI VA BIOTEXNOLOGIYADAGI AHAMIYATI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 22(2), 154-161. https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=BACILLUS+PUMILIS+BAKTERIYALARI+MIKROBIOLOGIK+TAHLILI+VA+BIOTEXNOLOGIYADAGI+AHAMIYATI.&btnG=

48. G'iyosovna, S. D., Mansur o'g'li, S. S., & Izzatullayevna, T. J. (2023). CICHORIUM INTYBUS KO'CHATLARIDAN OLINGAN YANGI KISLOTA FOSFATLARINING KINETIK VA TERMODINAMIK TADQIQOTLARI. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(7), 428–434. извлечено от <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/5283>

49. Shodiyeva, D. G., Annayev, M. G. o'g'li, Mamarasulova, N. I., & Odilova, G. M. (2023). BERBERIS INTEGERRIMA BUNGENING IKKILAMCHI METABOLITLARINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI VA BIOTEXNOLOGIK AHAMIYATI. *GOLDEN BRAIN*, 1(10), 33–43. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/2998>

50. Viswaprasad, A., & Annaev, M. (2023). BRONCHIAL ASTHMA: CURRENT CONCEPTS. *Interpretation and Researches*, 1(10). извлечено от <https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/1231>

51. Chettiam, S., Maffi, J. V., Alexander, D., Joseph, J., & Annaev, M. (2023). NEW FINDINGS AND PATHOLOGICAL ASPECTS OF PNEUMONIA. *Interpretation and Researches*, 1(9). извлечено от <https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/778>

MATEMATIKA DARSLARIDA “AQLIY HUJUM” INTERFAOL USULIDAN FOYDALANISH

Muxamadiyeva Moxira Abboskulovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti talabasi

va 27-maktab in boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

moxiramuxamadiyeva923@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada biz darslarni olib borishdagi eng yaxshi usullardan biri “Aqliy hujum” metodi haqida batafsil bayon etilgan. Bu metodning muhim jihatlari shundaki o‘quvchini o‘z ustida ishlashiga ta’sir ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: muammo, nostandart fikrlash, g‘oya, mulohaza, Breynstorming.

USING THE INTERACTIVE METHOD OF "INTELLIGENT ATTACK" IN MATHEMATICS LESSONS

ABSTRACT

This article describes in detail about one of the best methods we use in teaching, the Brainstorming method. The important aspects of this method are that it influences the student to work on himself.

Key words: problem, non-standard thinking, idea, reasoning, Breynstorming.

“Eng katta boylik – bu aql-zakovat va ilm, eng katta meros – bu yaxshi tarbiya, eng katta qashshoqlik – bu bilimsizlikdir!”

Sh.Mirziyoyev

Umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinflarida ta'lim jarayonini amalga oshirish, talim-tarbiya ishlarini yaxshilash, zamonaviy pedagogik, innovatsion va axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tatbiq etish, ilg'or ish tajribalarini ommalashtirish, jamoatchilik asosida ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikni yuzaga keltirish, uni mustaxkamlash dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Boshlang'ich sinflarda qo'llanadigan texnologiyalaridan foydalanishning maqsadi: O'quvchilarda hozirjavoblik hissini rivojlantirish, bahs-munozara, erkin fikrlashga asoslangan tafakkur tarzini shakillantirishdan iborat. Hozirda keng qo'llanib kelayotgan interfaol metod turlari juda ko'p lekin, ularning hammasi ham boshlang'ich ta'limda qo'llab bo'lmaydi. Bunga birinchi navbatda boshlang'ich sinf o'quvchisining o'qish, yozish tezligining pastligi va sinfda aksariyat hollarda 30 tadan ortiq o'quvchi o'qishi bo'ladi. Interfaol metodlar nisbatan kichik auditoriyalarga va ko'proq uzluksiz ta'lim tizimining o'rta va yuqori bo'g'inlariga mo'ljallangan bo'lib, boshlang'ich sinflarda qo'llash tajribalari juda kam. Shuning uchun yangi texnologiyalarning faqat boshlang'ich sinf matematika darslarida qo'llash mumkin bo'lganlari haqida so'z yuritamiz. "Aqliy hujum" metodini qo'llash bir muammoni hal qilish yo'lidan turlicha va iloji boricha ko'proq taklif, fikr - mulohazalarni yig'ishdan iborat. Avvaliga har qanday takliflar qabul qilinadi. Keyin esa, ularning ichidan eng ma'qulini tanlab olinib ular orqali ma'lum bir yechimga keladigan samarali usullardan biridir. U to'g'ri va ijobiy qo'llanilganda shaxsni erkin, ijobiy va nostandart fikrlashga o'rgatadi.. Bu metodni qo'llashda eng nozik tomoni hamma takliflarni -Eslab qolishdir. Shuning uchun ularni yozib borish kerak bo'ladi. O'qituvchi ularni shartli belgilar va qisqartirishlar bilan doska yoki qog'ozga yozib boradi.

Masalan: 3 - sinfda mavzuga oid quyidagi mashqni hal qilish yuzasidan hamma takliflarni yig'ish mumkin.

- Quyidagi shaklda nechta uch burchak bor?

Bunda takliflar uchburchaklar sonini sanash usuliga oid bo‘lib, ularning sonini to‘g‘ridan - to‘g‘ri aytilish mumkin va turli takliflar bildirish mumkin. Eng maqbuli avval 1shaklli, keyin 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8shakldan tuzilgan uchburchaklar sonini sanashni taklif qilish mumkin. uchburchaklar sonini sanashni taklif qilish mumkin. Yoki quydagi masalaga nazar tashlasak qaysi usulda masala yechilishi yuzasidan takliflar yig‘iladi.

Jami hayvonlar				
214 ta	?, dan 5 marta kam	35 ta	?, dan 13 marta ko‘p	?

Masalan: Birichi bo‘lib qaysi hayvon topiladi deb so‘raladi. Hamma takliflar qabul qilinadi. Ularning bir nechtasi bo‘yicha hayvonlar soni topiladi va usullar taqqoslanadi. Darsda berilgan masala, misol va topshiriqni juft bo‘lib hal qilishi ham o‘quvchilarni o‘zaro fikr almashishga, bir - birini to‘ldirishi, kerak bo‘lsa bir - biriga o‘rgatishga o‘rgatadi. Bunday usulni -Juftlikda ishlash deb ataladi. O‘qituvchi o‘quvchilar mustaqil hal qilishi mumkin bo‘lgan istalgan vazifani juftlikda topshiradi. Bunday topshiriqni ijodiy harekterda bo‘lishi maqsadga muvofiqroqdir.

Aqliy hujum metodining ahamiyati haqida fikr yuritar ekanmiz, quyidagi jihatlar matematika darsining samaradorligini ta‘minlashiga ishinch hosil qildik.

1) Hozirjavoblikka o‘rgatiladi.

- 2) Hamma o'quvchi birdan baholanadi.
- 3) Nutqi rivojlanadi.
- 4) O'quvchining tafakkur faoliyatini oshiradi.
- 5) Ilmiy-nazariy bilimga ega qiladi.
- 6) O'quvchi bilimiga tashhis qo'yiladi.
- 7) Fikrini erkin izoxlayoladi.
- 8) O'quvchilarning psixologiyasiga e'tibor beriladi.

Shuni e'tirof etish joizki "brein storming" (inglizcha «aqliy hujum») uslubi amerikalik olim A.Osborn tomonidan 1930 yilda taklif etilgan bo'lib, unda loyihalarni rejalashtirish va uning natijalarni oldindan bashorat qilish kuzda tutilgan edi.«Breynstorming» uslubining psixologik mohiyati shundaki, munozaraga kirilganda bahslashuvchilarga miyaga qanday fikr kelsa, uni tanqidsiz, erkin aytish imkoniyati beriladi. Oxirida esa bahslashuvchilar ma'lum rasional «mag'z»ni ajratib olishadi.

Dars mobaynida o'qituvchi mavzuning xarakteri va u shakllantirishi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va fazilatlariga mos tarzda munozara sharoitini tanlashi va shundan keyingina mashg'ulotni boshlashi kerak. Masalan, keyingi paytlarda keng ko'lamda qo'llanilayotgan munozara yuritishning «breynstorming» shaklini olib qaraydigan bo'lsak, bunda bahslashuvchilar ko'proq ongli, asosli fikrlarni bayon etishga harakat qiladilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent, 2000.
2. 3- sinf Matematika darsligi.
3. Minamatov, Y. E. U. (2021). APPLICATION OF MODULAR TEACHING TECHNOLOGY IN TECHNOLOGY. Scientific progress, 2(8), 911-913.
4. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Nasirdinova, M. H. Q. (2022). APPLICATION OF ICT IN EDUCATION AND TEACHING TECHNOLOGIES. Scientific progress, 3(4), 738-740.

5. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Yusupova, N. M. (2022). SMART TEXNOLOGIYALARDA TA'LIM JARAYONI. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2(6), 441-445.

6. S. Alixonov. Matematika o'qitish metodikasi. "Cho'lpon" - T. 2011. 320 s.

7. Jumaev M.E, Matematika o'qitish metodikasi (KIIK uchun) Toshkent. "Ziyo" 2003 yil.

TABLE OF CONTENTS

Sr. No.	Paper/ Author
1	
	To'lqinboyeva Mahliyo. (2023). BASIS, ESSENCE OF PEDAGOGICAL INTEGRATION AND MECHANISMS OF ITS IMPLEMENTATION IN PSYCHOLOGY. GOLDEN BRAIN, 1(23), 4–7. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287067
2	
	Сабитова Ирода Иброхим қизи, & Асмандиярова Регина Бахтиер қизи. (2023). СЕЙСМОСТОЙКОСТЬ ГИДРОТЕХНИЧЕСКИХ СООРУЖЕНИЙ. GOLDEN BRAIN, 1(23), 8–14. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287085
3	
	Qimatboyev Shavkatjon Furqatzoda. (2023). DAVLAT VA HUQUQNING O‘ZARO RIVOJLANISH TENDENSIYALARI. GOLDEN BRAIN, 1(23), 15–18. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287091
4	
	Hojiqulova Feruza Dona qizi, & Eshquvvatov Otabek Abdullayevich. (2023). MAMLAKAT IQTISODIYOTINI YUKSALTIRISHDA SUN'IY INTELLEKTNING ROLI. GOLDEN BRAIN, 1(23), 19–23. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287097
5	
	Toshpo'latova Nigora Avliyoqulovna. (2023). SHARQDA DIN PSIXOLOGIYASI. GOLDEN BRAIN, 1(23), 24–30. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287099
6	
	Eshboyeva Dinora. (2023). BEHBUDIYNING SIRLI O'LIMI. GOLDEN BRAIN, 1(23), 31–34. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287110
7	
	Rikhsimboev Azizbek. (2023). IDENTIFICATION OF REGULATIONS AND RULES IN INTERNATIONAL MULTIMODAL TRANSPORTATION. GOLDEN BRAIN, 1(23), 35–42. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287114
8	
	Muxamadiyeva Moxira Abboskulovna. (2023). MATEMATIKA DARSLARIDA "AQLIY HUJUM" INTERFAOL USULIDAN FOYDALANISH. GOLDEN BRAIN, 1(23), 43–47. https://doi.org/10.5281/zenodo.8287118